Av. Elif Feyza KOCABAŞ*

# SERİ MUHAKEME USULÜ (CMK MADDE 250)

## ÖZET

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 250'nci maddesi ile hukuk sistemimize giren seri muhakeme usulü, klasik yargılama sisteminin meydana getirmiş olduğu aksaklıkları gidermek, ve mahkemelerin iş yükünü azaltmak amacı altında şekillenen bir ceza yargılama usulüdür.

Şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmesi ile başlayan süreç, bir tarafta savcılık makamının olması diğer tarafta şüphelinin olması, mahkemenin ise denetim makamı olarak bulunduğu bir yargılama sistemini oluşturmaktadır.

Seri muhakeme usulüne ilişkin tartışmalı olan husus ise klasik ceza yargılamasında mahkemelerin iş yükünü azaltmak ve muhakemeyi hızlandırmak amacıyla kişilere ceza yargılaması sırasında tanınan haklara ciddi şekilde müdahalede bulunmasıdır. Bu bakımdan seri muhakeme usulünün adil yargılanma hakkı çerçevesinde ve diğer anayasa ile güvence altına alınan haklar bakımından incelenmesi ve bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Sonuç olarak bu yeni kurumun adil yargılanma hakkı ve diğer bazı ilkeler açısından ihlallere neden olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Seri Muhakeme Usulü, Ceza Muhakemesi Kanunu, Hukuk Devleti, Alternatif Çözüm Yolu, Adil Yargılanma Hakkı, Masumiyet Karinesi, Ceza İndirimi.

**ABSTRACT**

TThe Serial Trial Procedure, which entered our legal system with Article 250 of the Criminal Procedure Code Law No. 5271, is a criminal trial procedure shaped under the aim of eliminating the problems caused by the classical judicial system and reducing the workload of the courts.

The process, which begins with the suspect's acceptance of the rapid trial procedure, constitutes a judicial system in which the prosecution office is on one side and the suspect is on the other, and the court is the supervisory authority.

The controversial issue regarding the serial trial procedure is that it interferes the rights which is granted to individuals during criminal proceedings in order to reduce the workload of the courts and speed up the proceedings in classical criminal proceedings. In this respect, it is necessary to examine and evaluate the serial trial procedure in terms of the right to a fair trial and other constitutional rights. As a result, it was tried to determine whether this new institution caused violations in terms of the right to a fair trial and some other principles.

**Keywords:** Serial Judgment Procedure, the Turkish Penal Procedure Law, The Principle of The Rule of Law, Alternative Solution, Right to a Fair Trial, Presumption of Innocence, Decreasing of a Penalty.

**Araştırma Makalesi**
**Makale Geliş Tarihi:** 14.10.2022 **Kabul Tarihi:** 10.04.2023
* **ORCID ID:** https://orcid.org/0009-0008-2369-0610
İzmir Barosu

## GİRİŞ

Seri muhakeme usulü 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250'nci maddesinde düzenlenmiş olup bu maddenin birinci fıkrasında seri muhakeme usulü kapsamındaki suçlar liste halinde sıralanmıştır. Bu maddede katalog halinde yer alan suçlar, soruşturma evresi sonunda Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılması için yeterli şüpheye ulaşılması ve bu suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği hallerde uygulama alanı bulmaktadır. Seri muhakeme usulü, hukukumuza, Avrupa Birliği yasalarına uyum çerçevesinde, klasik yargılama sisteminden doğabilecek sakıncaları gidermek amacıyla iç hukukumuza yansıtılan sistemlerden biri olmuştur. Seri Muhakeme usulü, kendi maddesinde katalog halinde düzenlenmiş suçlar bakımından yargılama sürecini kısaltmayı ve bu suçlara hızlı ve etkili bir şekilde karşılık vermeyi amaçlamıştır. Seri Muhakeme usulünün nasıl uygulanacağına ilişkin usul ve esaslar, Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği ile 31/12/2019 tarih ve 30995 sayılı Resmî Gazete 4. Mükerrer'de yayımlanarak, 01/01/2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[1]

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda meydana gelen değişikliklerle, 17/10/2019 tarihli ve 7183 sayılı Kanununun 23. maddesi ile, CMK'nin 250. Maddesi kapsamında muhakeme sistemimize giren seri yargılama usulü, Cumhuriyet Savcısının yetkilerinde de değişiklikler meydana getirmiştir. Bununla birlikte, değişiklikle asıl amaçlananın, yargının artan iş yükünün biraz olsun hafifletilmesi, diğer taraftan da muhakeme sürecinin formal gerekliliklerden arındırılması ve yargılamanın makul sürede yapılarak, adil yargılanma hakkının tesis edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Ceza Muhakemesi Kanunun 250'nci maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulü; Seri Muhakeme Yönetmeliği, adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi ve kanuni hakim ilkeleri açısından değerlendirilmiş, ayrıca çalışmada seri muhakeme usulüne ilişkin kaynaklar dipnotlar halinde sunulmuştur.

[1] https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191231M4-2.htm, Erişim Tarihi: 20.03.2022.

## A. SERİ MUHAKEME USULÜNE İLİŞKİN GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250'nci maddesinde düzenlenmiş olan seri muhakeme usulü, hukukumuzda ceza soruşturması aşamasında Cumhuriyet Savcısının şüpheliye müdafisi huzurunda seri muhakeme usulünü uygulanmasını teklif etmesi, teklifi kabul eden sanığın cezasında indirim yapılması için savcı tarafından mahkemeye yazılı talepte bulunması ve bu talep doğrultusunda da mahkemece hüküm kurulmasını sağlayan bir kurumdur.[2]

Madde gerekçesinde belirtildiği üzere şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmesi ile başlayan bu süreç, daha az yaptırım beklentisi ile bir tarafta savcılık makamının olması diğer tarafta şüphelinin olması ile mahkemenin hüküm ve denetim makamı olarak bulunduğu bir süreci ifade etmektedir.[3] Bu düzenleme ile birlikte içerisinde usul ekonomisini barındıran ve cumhuriyet savcısının etkin olduğu, hızlı bir yargılama sürecini oluşturmaktadır.[4]

Burada onay ve denetim makamı olan mahkeme ise maddi olayda delillerin değerlendirilmesi suretiyle vicdani kanaati esas alarak karar veren bir makam olmaktan çıkmış olup, ceza muhakemesi açısından cezanın belirlenmesinde herhangi bir değerlendirme tespit ve takdir yetkisi bulunmayan bir kurum haline gelmiştir.[5] Öte yandan "*delillerin toplanması, delillerin değerlendirilmesi ve sonuç çıkartılması, hukuki nitelendirilmesinin yapılması, yapılan hukuki nitelendirmeye göre yaptırımın belirlenmesi doğrudan C.Savcısının tekelindedir.*"[6]

[2] Er, Elif, "Seri Muhakeme Ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri Ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", https://dergipark.org.tr/tr/, Erişim Tarihi: 20.03.2022, s.10.

[3] Yetimoğlu, Ezgi, "Türk Ve Fransız Ceza Muhakemesi Hukuklarında Seri Muhakeme Usulüne Karşılaştırmalı Bakış", Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, s.13.

[4] Tulay, Emre, "Seri Muhakeme Usulü (Cmk M. 250)", İzmir Barosu Dergisi , Mayıs 2020, s.118-119.

[5] Ketizmen, Muammer, "Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü - Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu", Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1) 2021, s.239.

[6] Ketizmen, Muammer, "Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü - Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu", Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1) 2021, s.241.

Ceza muhakemesi açısından seri muhakemenin amacına bakıldığında maddi gerçeğin tespit edilmesinden sonra iddia ve savunma makamlarının ortak bir zeminde buluşturup muhakemeyi sonlandırmalarını sağlamaktır, ve hızlılık bu muhakeme bakımından temel şarttır.[7] Bununla birlikte şüpheli veya sanık açısından ceza indirimi ve seçenek yaptırımlara çevirme ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumları söz konusu olmaktadır.[8]

Ancak her ne kadar hızlılık ve ivedilik bu süreç için önemli bir unsur olsa da genel muhakemeden farklı olarak tez – antitez – sentez üçlememesinin olmaması (bir yargılama faaliyetinin olmaması) nedeniyle "seri hüküm" verilmesini mümkün kılmıştır.[9]

Bir diğer durum ise yargılama açısından seri muhakeme usulünde, duruşma safhası bertaraf edilerek hüküm aşamasına geçilmekte, diğer bir anlatımla kovuşturma aşaması geçilerek; kişi doğrudan hükümlü sıfatı alarak süreci tamamlamaktadır.[10]

Seri muhakeme usulü birçok eleştiriyi beraberinde getirmişse de, adil yargılanma hakkı açısından ayrıca değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Anayasamızın 141. Maddesinin son fıkrasında: "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*"[11] düzenlemesi yer almaktadır. İşbu Anayasa hükmü uyarınca devlete "*yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin tedbirler alması*"[12] ve "*yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına*

7 Yaşar, Ercan, "Türk Ceza Muhakemesı Hukukunda Seri Muhakeme Usulü", Adalet Dergisi, 2020/2, 65. Sayı, s.260.

8 Yılmaz, Cahit & Apiş, Özge, "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, Haziran 2020, s.62.

9 Baytaz, Abdullah Batuhan, "Seri Muhakeme Usulü", Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi-Journal of Penal Law and Criminology 2020, ISSN: 2148-6646 / E-ISSN: 2602-3911, s.230.

10 Ekici, Şahin, Meral, "Yargılamayı Hızlandıran Bir Model Olarak Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Hüküm Anlaşması" İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi – İnÜHFD, 2020, s.317.

11 1982 Anayasası, https://www.mevzuat.gov.tr, Erişim Tarihi:06.05.2022.

12 Ketizmen, s. 241.

*yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi"*[13] görevi verilmiştir. Bu şekilde kanun koyucu adil, hakkaniyete uygun ve makul sürede yapılacak bir yargılama usulünün olmasını amaçlamıştır. Şunu görmekteyiz ki seri muhakeme usulünün temel amacı da yargılamaya "pratiklik" kazandırarak ivedi bir şekilde sanık veya şüpheli bakımından süreci sonlandırmaktır.

Ancak belirtilmelidir ki, makul sürede yargılanma hakkı, sanık açısından adil yargılanmanın gereklerinden biri olsa da adaletin sürate feda edilmesi gibi bir duruma neden olmamalıdır.[14] Çünkü; seri muhakeme usulünde şüpheli veya sanık; adil yargılanma kapsamında duruşmaya çıkma, aleni yargılanma ve özellikle suçsuzluk karinesinden yararlanma gibi diğer birçok haktan mahrum bırakılabilmektedir.[15] Fakat mahkemelerin iş yükünün fazlalığı, klasik ceza muhakemesine istisna getirilmesini ve alternatif çözüm yollarının üretilmesini zorunlu kılmıştır. Her ne kadar bu tür kurumlar ihtiyaç-zorunluluk olarak ortaya çıksa da anayasal sınırlar içerisinde hükme bağlanması hem demokratik toplumun ilkesi hem de adil yargılanma hakkı açısından olması gereken bir durumdur.[16]

Bununla birlikte, seri muhakeme usulünün adil yargılanma hakkı bakımından oluşturacağı sorun; bu sürecin soruşturma aşamasında gerçekleşmesi nedeniyle, şüphelinin ikrarını aranmaması ve cezanın C. Savcısı tarafından yarı oranında indirilerek, mahkemenin şekli bir denetim yapmasıdır.[17] Bu bakımdan seri muhakeme usulünün *"yargılamasız ceza olmaz ilkesinin bir istisnası olan ceza kararnamesi türlerinden biri"* olduğu değerlendirilmesi yapılabilmektedir.[18]

13 Ketizmen, s.241.

14 Karakehya, Hakan & Tunçer, İnce Asuman, "Seri Muhakeme Usulünün Adil Yargılanma Hakkı Ve Diğer Bazı Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi" Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2021, Sayı:11, s.5.

15 Karekehya & Tunçer, s. 7.

16 Karekehya & Tunçer, s. 7.

17 Karakehya & Tunçer, s. 8.

18 Karakehya & Tunçer, s. 8.

Seri muhakeme yargılamalarında, diğer yargılamalardan farklı olarak, kişi hakkında uygulanacak olan yaptırımların sonuç verebilmesi ve sonlandırılabilmesi için ilgili kanun maddesinin uygulanmasına derhal geçilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni şüpheli veya sanık bakımından, klasik ceza hukuku yaptırımlarıyla amaçlanan faydayı vermeyeceği kanaatinden dolayı, yargılamanın bir an önce hükme bağlanması ve ilgili hükmün derhal infazına geçilmesi amaçlanmıştır.[19] Alternatif çözüm yolu olan seri muhakeme usulü yargılamasında *"kamusal alanda önemi çok yüksek olmayan cezai uyuşmazlıklar"* için kişinin mahkeme önüne gelmeden çözüme ulaşması amaçlanmıştır.[20] Savcı ile şüphelinin kanunda belirtilen usulde anlaşmaları esasına dayanan özel bir muhakeme türü olmuştur.[21]

Nitekim alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olan seri muhakeme usulünün getiriliş amacına bakıldığında, Adalet Bakanlığı'nın Mayıs 2019 yılında yayınladığı "Yargı Reformu Stratejisi adlı" adlı kitapçıkta alternatif çözüm yollarının önemine ve gerekliliğine dikkat çekerek ceza yargılamasındaki (ve diğer yargılamalardaki) iş yoğunluğunu çözmek adına getirilen bir yargılama usulü olarak açıklamıştır. Yayınlanan kitapçıkta alternatif çözüm yolunun tanımı aşağıdaki gibi ifade edilmiştir[22]:

*"Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi, uyuşmazlığın mahkeme önüne getirilmeden ya da yargılama sırasında tarafların uzlaşısıyla çözüme kavuşturulmasını öngören, geleneksel yargılamanın aksine her iki tarafın da kabulünü öne çıkaran, daha az masrafla ve daha kısa sürede sonuçlanan seçimlik veya zorunlu bir çözüm yoludur."*

Ancak şu unutulmamalıdır ki, adil yargılanma ve diğer temel hakları zaman zaman zedeleyebilen bu tür alternatif çözüm yolları uygulanırken dikkat edilmesi gereken önemli koşullar söz konusu olmalıdır.

19 Yaşar, s.258.

20 Karakehya & İnce, Tunçer, s.6.

21 Karakehya & İnce, Tunçer, s.10.

22 Yargı Reformu Stratejisi, Adalet Bakanlığı, Mayıs 2019, https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/522/dosya/8-2019-2023-yargi-reformu-stratejisi11-08-202010-25 , Erişim Tarihi: 21.10.2022.

Bu bakımdan, bu çalışmanın birinci ve ikinci başlıklarında seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için gerekli olan şartlar ve usuller anlatılacaktır.

### 1. Seri Muhakemenin Koşulları

CMK madde 250'nin maddenin 15. Fıkrası seri muhakemenin nasıl uygulanacağına ilişkin usul ve esasları belirtmiştir. Ayrıca Adalet Bakanlığı tarafından Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği[23]'nde bu yargılamanın ayrıntıları düzenlenmiştir.

Öncelikle kişi tarafından işlendiği iddia edilen suçun, CMK 250'nci maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan katalog suçlar içinde yer alması gerekli olup, soruşturma evresinin sonunda ve kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği hallerde uygulama alanı bulmaktadır.[24]

Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan soruşturma sonunda, yani suçun işlendiği konusunda yapılan araştırma sonucunda, yeterli şüphe oluşturacak delil elde etmesiyle süreç başlamaktadır.[25] Bir diğer ifadeyle iddianame hazırlanabilecek koşulların oluştuğu evre anlamına gelmektedir.[26]

Bu bakımdan seri muhakeme usulüne başvurulmasının ana koşulları şu şekildedir:[27]

*a) Muhakeme konusu fiilin oluşturduğu suçun seri muhakeme usulüne tabi olması,*

*b) Yeterli şüpheye ulaşılmış olması,*

23 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 4.12.2004 Tarihli 25673 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

24 Er, s. 5.

25 Yılmaz, Cahit & Apiş, Özge, "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi" Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, Haziran 2020, s. 74

26 Cahit & Özge, s. 74.

27 Karakehya & İnce, Tunçer, s.12.

*c) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemiş olması,*

*d) Şüphelinin bilgilendirilmesi,*

*d) İştirak halinde işlenen suçlarda tüm fail ve şeriklerin seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmesi,*

*e) Suç, önödeme veya uzlaştırma kapsamında olan bir suç olmamalıdır,*

*f) Şüphelide yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hallerinden birinin bulunmaması*

Bununla birlikte Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi ve Nevşehir 1. Asliye Ceza Mahkemeleri tarafından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na eklenen Geçici 5.maddesinin d bendinin[28] iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmuş, Anayasa Mahkemesi 21/4/2022 tarih ve 31911 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan kararı ile 2020 yılı itibariyle kovuşturma aşamasına geçilmiş suçlarda ve bu suçlar hakkında hüküm verilmiş olması ancak bu suçlara ilişkin kesinleşme kararı bulunmaması durumunda seri muhakeme usulünün uygulanmayacağına ilişkin kuralın iptaline karar vermiştir.[29] Anılan Anayasa Mahkemesi Kararına göre[30]:

*"İtiraz konusu kural, belirli bir tarih itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş ya da hükme bağlanmış dosyalarda seri muhakeme usulünün uygulanamayacağını öngörmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere Kanun'un 250. maddesinin (4) numaralı fıkrası seri muhakeme usulünün uygulanması sonucunda yaptırımın yarı oranında indirilerek belirlenmesini öngörmektedir. Buna göre itiraz konusu kural yargılama aşamasında olup henüz*

28 *"1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz."* https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-25.htm, Erişim Tarihi: 20.10.2022.

29 https://www.trthaber.com/haber/gundem/bazi-dosyalarda-seri-muhakeme-usulunun-uygulanmamasi-anayasaya-aykiri-bulundu, Erişim Tarihi: 19.10.2022.

30 21/4/2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar numaralı Anayasa Mahkemesi Kararı.

*kesinleşmiş hükümle sonuçlanmamış, dolayısıyla yeni yargılama usulünün uygulanabileceği dosyalarda ceza miktarı üzerinde fail lehine etkisi olan seri yargılama usulünün belirli bir tarih itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş veya hükme bağlanmış dosyalarda uygulanmamasını öngörmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesini ihlal etmektedir. Kuralın bu niteliği ve yargılama üzerindeki etkisi dikkate alındığında Anayasa Mahkemesinin 25/6/2020 tarihli ve E.2020/16, K.2020/33 ile 14/1/2021 tarihli ve E.2020/81, K.2021/4 sayılı kararlarında ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum söz konusu değildir.*

*Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 38. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."*

Anılan Anayasa Mahkemesi Kararı sonucunda kovuşturma aşamasına geçilmiş suçlarda ve bu suçlar hakkında hüküm verilmiş olması, ancak kesinleşme kararının bulunmaması durumunda seri muhakeme usulü uygulama alanı bulabilecektir.

**A) Muhakeme Konusu Fiilin/Suçun Seri Muhakemeye Tabi Olması:**

Ceza Muhakemesi Kanun'da 250'nci maddesinin 1'inci fıkrasının a bendinde seri muhakeme usulünün hangi suçlar bakımından uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre bu suçlar açısından seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için öncelikle soruşturma evresinin tamamlanması ve kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmemesi gerekmektedir. [31] CMK 250'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre[32]:

*Soruşturma evresi sonunda aşağıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır:*

31 Atalay, Özge, Ayşe, "Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020/2, s.660.

32 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 17/12/2004 tarihli 25673 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

*a) Türk Ceza Kanununda yer alan;*

*1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),*

*2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),*

*3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),*

*4. Gürültüye neden olma (madde 183),*

*5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),*

*6. Mühür bozma (madde 203),*

*7. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),*

*8. Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228, birinci fıkra),*

*9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268),suçları.*

*b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 13'üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar.*

*c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç.*

*d) 13/12/1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç.*

*e) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç.*

Burada sayılan suçlar istisnai nitelikte olup bu nedenle kıyas yolu ile genişletilemez.[33] Dolayısıyla seri muhakemenin uygulanması açısından bu suçların sınırlı sayıda olduğunu görmekteyiz. Kanun koyucu bu usulü düzenlemesinde, tek tek sayma yoluna gitmiş olup yapmış olduğu bu düzenlemede daha hafif suçlar için seri muhakeme usulünün uygulama alanı bulacağını belirtmiştir.[34]

Yukarıda verilen 250'nci maddenin 1'inci fıkrasındaki suçların ortak özelliğine bakıldığında, suçların somut mağdurlarının olmadığı anlaşılmaktadır.[35] Diğer bir ifade ile madde metninde belirtilen suçlar, soyut anlamda *toplumdaki herkesin mağdur konumunda olduğu*[36] suçlardır. Bu suçlarda mağdurun belirli bir kişi olmadığı, kamunun mağdur olarak kabul edildiği görülmektedir.[37] Seri muhakeme usulü yukarıda belirtilen belli suç tipleri için getirilen istisnai bir usulden ziyade madde metninde sayılan ve anılan suç tiplerine uygulanması için hızlandırılmış, diğer bir ifade ile basitleştirilmiş bir usul olarak kabul edilmektedir.[38]

Öznür Sevdiren (2020, s: 573-616 )'nin "Adil Yargılanma Bağlamında Seri Muhakeme Usulü Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler" adli makalesinde CMK 250'nci maddesinin 1'inci fıkrasının a bendinde düzenlenen suçlar bakımından şunu ifade etmektedir; "belirli önem derecesi altındaki suçlar" için muhakeme sürecindeki klasik formalitelerden arındırılarak yargılama süresinin kısaltılmasını, bu suçlar bakımından kısa sürede en etkili ve orantılı olacak şekilde karşılık verilerek bozulan kamu düzeninin tekrardan sağlanmasının amaçlandığını açıklamaktadır.[39]

33 Karakehya & İnce, Tunçer, s.13.

34 Er, s.8.

35 Baytaz, s.238.

36 Er, s.8.

37 Baytaz, s.238.

38 Yaşar, s.13.

39 Sevdiren, Öznur, "Adil Yargılanma Bağlamında Seri Muhakeme Usulü Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler" Bahçeşehir Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı:189 - 190, Mayıs – Haziran 2020, s.573-616.

Seri muhakemenin önemli bir süjesi olan savcı, soruşturma konusu olan suçun, 250'nci maddenin 1'inci fıkrasında yazılan suçlardan biri olduğunu tespit etmesi durumunda, seri muhakeme işlemini yapma zorunluluğu vardır.[40] C. savcısı için herhangi bir takdir yetkisi olmadığı anlamına gelmekle birlikte, suçun seri muhakeme usulüne tabi bir suç olması, soruşturma dosyasından açıkça anlaşılmasıyla, bu usul uygulanmaksızın düzenlenen iddianamelerin/talepnamenin iade edileceği Seri Muhakeme Yönetmeliği madde 5'in 10'uncu fıkrası gereğince belirtilmiştir.[41]

Gülşen Başarır (2020, s: 289-314)'ın "Seri Muhakeme ve Basit Muhakeme Usullerinin Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmasında yaptığı eleştiriye göre Ceza Muhakemesi Kanunun 250'nci maddesinde düzenlenen bu suçların hangi gerekçe ile seri muhakemeye tabi tutulduğuna ilişkin herhangi bir gerekçenin olmadığını, bu madde kapsamında sayılan suçların "basit suç" kavramına girmesine rağmen "yargılaması uzun süren suçlar niteliğine uygun düşecek suç" türlerinin de öngörüldüğünü belirtmiştir.[42]

**b. Savcının Yeterli Şüpheye Ulaşmış Olması**

CMK madde 170/2 gereğince: "*Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.*" denilerek savcının iddianame/talepname düzenleyebilmesi için yeterli şüpheye ulaşmış olması gerektiğini belirtmektedir. Bu bakımdan savcının seri muhakeme usulünü uygulayabilmesi için ilk koşulun, suç konusu oluşturan fiilin, şüpheli tarafından işlendiğine ilişkin yeterli şüphe olması gerekmektedir.[43]

40 Tulay, Emre, "Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250)", İzmir Barosu Dergisi, Mayıs 2020, https://dergipark.org.tr/tr/ Erişim Tarihi: 09.05.2022, s.124.

41 Atalay, s.664.

42 Başarır, Gülşen, "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Değerlendirilmesi", Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı:12, Aralık, 2020, s. 289-314.

43 Karakehya & İnce, Tunçer, s.15.

Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin[44] 8'inci maddesinin, 1'inci fıkrasında: *"Cumhuriyet savcısı seri muhakeme usulüne tâbi bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Soruşturma konusu suçun seri muhakeme usulüne tâbi olması Cumhuriyet savcısının maddi gerçeği araştırma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz."* Buna göre, C. Savcısı, suç işlendiği haberini almasından itibaren, iddianamenin hazırlandığı evreye kadar soruşturma işlemlerini olağan ceza muhakemesi yargılaması seyrindeki gibi ilerletir ve emrindeki adli kolluk yardımıyla delil toplar, ifade alır, gerekirse çeşitli koruma tedbirlerinin uygulanması için sulh ceza hakiminden talepte bulunur.[45] Sonunda ise soruşturma işlemlerini ve muhakemeyi kovuşturma aşamasına hazırlayacak şekilde devam ettirir.[46] Yapılan soruşturma sonucunda elde edilen delillerle ve şüpheyle hazırlanan iddianame, mahkeme tarafından kabul edilebilmesi için gereken tüm unsurları taşıması zaruri olmasıyla birlikte bunlarla ilgili herhangi bir eksikliğin genel bir iade sebebi oluşturmaması gerekmektedir.[47] Ancak Baytaz'ın (2020, s:237) "Seri Muhakeme Usulü" yazısında seri muhakeme usulünün uygulanması açısından, her ne kadar CMK madde 250/1'deki soruşturma evresinin sonuna gelinmesini aramakta ise de "soruşturma aşamasının sonuna gelmenin" ne anlama geldiğini belirtmediğini ifade etmektedir. Bununla birlikte Baytaz (2020, s:237), "soruşturmanın evresinin sonu olarak anlaşılması gereken hususun ne olduğu konusunda kanunda belirgin bir ifadenin bulunmadığını; bu bakımdan madde metninin farklı anlamlara gelebileceğini belirtmiştir.[48] Ancak Baytaz (2020, s:239) buradan anlaşılması gerekenin "kamu davasının açılmasına yetecek yeterli şüphenin varlığının"[49] tespit edilebilir olmasının yeterli olacağını belirtmiştir.

44 Yayımlandığı Resmi Gazete31.12.2019 No:30995.

45 Yılmaz & Apiş, s. 74.

46 Yılmaz & Apiş, s. 74.

47 Yaşar, s. 10.

48 Baytaz, s.238.

49 Baytaz, s.239.

Dolayısıyla C. Savcısı soruşturmadan elde ettiği kanaat doğrultusunda, kanunda sınırları çizilmiş olan (talepnamede bulunması gereken unsurlarla birlikte) talepname içerisinde kalarak, şekli ve usule ilişkin durumlar ve hukuki vasıflandırmalar hakkında bir değerlendirme yapar.[50]

**C) Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı Verilmemiş Olması:**

Kural olarak kamu davasının açılması mecburiliği ilkesi gereğince, C. Savcısı tarafından kamu davası açılmasına ilişkin gereken şartların oluşmuş olması durumunda davayı açmaya mecburdur. Ancak davanın açılmasında kamu yararının olmaması durumunda bu dava açılamamaktadır. Bu durumda maslahata uygunluk veya takdirilik olarak adlandırılan hususlar devreye girerek, kovuşturmaya başlaması kamu zararına neden olacaksa diğer yollarla uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması yerinde olacaktır.[51] Fakat seri muhakeme usulü, kovuşturmanın mecburiliği ilkesini yumuşatan bir yargılama usulü haline gelerek, maslahata uygunluk, takdirilik ilkeleriyle birlikte ceza yargılamalarını hızlı ve ucuz olmasını sağlamıştır.[52]

Ceza Muhakemesi Kanunu 172'nci maddesinin 1'inci fıkrası gereğince: "*Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir.*" [53] Bu bakımdan savcı tarafından kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edememesi veya kovuşturma imkânı bulunmaması durumunda, kovuşturmaya yer olmadığı kararının verile-

50 Ketizmen, s.246.

51 Kızılarslan, Hakan, 7188 Sayılı Kanun'la Ceza Muhakemesi Hukukuna Getirilen Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı:183-184 , Kasım-Aralık 2019, s.1885-1960.

52 Kızılarslan, s.1885-1960.

53 5271 Sayılı Türk Ceza Muhakemesi Kanunu, 17/12/2004 Tarihli 25673 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

ceği kanun maddesinde düzenlenmiştir.[54] Seri muhakeme yargılanmasının uygulanması içinse, Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermemiş olması bu yargılama için gerekli bir husustur.[55]

CMK 250'nci maddesinin 1'inci fıkrasında *"soruşturma evresi sonunda aşağıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır"* demek suretiyle, Savcının kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını verdiği durumlarda, suçun seri muhakeme usulüne ait olsa bile seri muhakemenin uygulanamayacağını açık bir şekilde belirtmiştir.[56]

Dolayısıyla, kanun koyucu savcının kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermediği durumlarda, CMK Madde 250'de listelenen suçlar bakımından, seri muhakeme usulünün uygulamasını zorunluluk olarak getirmiştir (SMY md. 8/4).[57] Ancak, Atalay (2020, s:664)'a göre bu durumun beraberinde birçok sorunu da getireceğini belirterek, her ne kadar kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis yatmaması gerektiğini koşul olarak ifade etse de, bu koşulun varlığına rağmen, kanun koyucunun mükerrer suçlu konumundaki kişiler hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını mümkün kıldığını ifade etmiştir.[58] Sonuç olarak, Atalay'a (2020, s:664) göre suçu meslek haline getiren ve mükerrer suçlular bakımından bu usulün uygulanmamasının yerinde olacağını belirtmiştir.

**d) Şüphelinin Bilgilendirilmesi:**

CMK 250'nci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince "*Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir.*" Cumhuriyet savcısı kendisi veya talimatı üzerine kolluk

54 Yaşar, s.265.

55 Yaşar, s.265.

56 Karakehya & İnce, Tunçer, s.17.

57 Atalay, s.664.

58 Atalay, s.664.

görevlileri tarafından şüpheliye seri muhakeme usulü hakkında bilgi verileceğini belirtmiştir. Cumhuriyet savcısı, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirmek için davet eder, ve bu usulün uygulanmasını teklif eder.[59] Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 5'inci maddesinin 6'ncı fıkrası bu konuya değinerek, şüpheliye ulaşmanın önemli olduğunu aksi takdirde seri muhakeme usulünün şüpheliye uygulanamayacağını belirtmiştir:[60] *"Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanmaz."*[61] Er'in (n, s:8) "Seri Muhakeme Ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi" hakkındaki makalesinde; madde metninde bilgilendirmenin ne kapsamda olacağına ilişkin bir belirleme olmasa da Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 10.maddesinin 1'inci fıkrasında bilgilendirmenin neleri kapsayacağını, anlatmıştır.[62] Dolayısıyla " *Şüpheliye isnat edilen eylem ve eylemin oluşturduğu suç ile bu suçun seri muhakeme usulü kapsamına girdiği, kamu davasının açılması için yeterli şüphenin bulunduğu, şüphelinin özgür iradesi ve müdafi huzurunda kabul ettiği takdirde bu usulün uygulanacağı ve belirlenecek temel cezanın yarı oranında indirileceği, Cumhuriyet savcısı tarafından teklif edilen yaptırım hakkında talep doğrultusunda mahkemenin hüküm kuracağı, bu hükme karşı itiraz kanun yoluna başvurulacağı, teklifin kabulünün ancak müdafi huzurunda gerçekleştirilebileceği, şüphelinin seçtiği bir müdafi yoksa istemi aranmaksızın kendisine bir müdafi görevlendirileceği, mahkeme tarafından hüküm kuruluncaya kadar her aşamada seri muhakeme usulünden vazgeçilebileceği, mahkemece verilen hükmün adli sicile kaydedileceği, bu usulün uygulanmasını kabul etmediği takdirde genel hükümlere göre hakkında iddianame düzenlenerek kamu davası açılacağı ve genel hükümlerin uygulanmasına geçilmesi halinde, seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgelerin soruşturma ve kovuşturma*

59 Yaşar, s.255.

60 Karakehya & İnce, Tunçer, s.17-18.

61 Seri Muhakeme Yönetmeliği, 31 Aralık 2019 Tarihli, 30995 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

62 Er, s.8.

*işlemlerinde delil olarak kullanılamayacağı*"[63] na ilişkin hususlarda şüpheliye bilgilendirme yapılacaktır.

**E) İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Tüm Fail ve Şeriklerin Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasını Kabul Etmesi:**

Suçun iştirak halinde işlendiği durumlarda, seri muhakeme usulünün tatbik edilebilmesi için, faillerden her biri bakımından uygulanabilir olması gerekir.[64] Bu bakımdan tüm şüphelilerin seri muhakeme usulünü kabul etmesi gerekmektedir.[65] Diğer bir ifade ile iştirak halinde işlenen suçlarda suçun şeriki olan kişilerden birinin dahi seri muhakeme usulünü kabul etmemesi halinde soruşturma genel usullere göre devam edecektir.[66] Dolayısıyla 250'nci maddenin 11'inci fıkrasında şüphelilerin seri muhakeme usulünün kabul etmiş olması gerektiği kanun koyucu tarafından düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca 250'nci madde bakımında olayda şüphelilerin fail veya şerik sıfatını almalarının bir fark doğurmayacağını belirtmiştir.[67] Burada şüphelinin, azmettiren, fail veya yardım eden olarak mı iştirak ettiğinin bir önemi olmadığı, önemli olanın CMK 250'nci maddenin 12'nci fıkrasında sayılan kişilerden biri (yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik) olmaması gerektiği ifade edilmektedir.[68]

**F) Suç, Önödeme veya Uzlaştırma Kapsamında Olan Bir Suç Olmamalıdır:**

Seri Muhakeme Yönetmeliği 5.maddesinin, 1.fıkrasına göre: "*Önödeme ve uzlaştırma kapsamındaki suçlar seri muhakeme usulüne tabi değildir.*" denilerek; fail veya şüpheli tarafından işlenen önödemeye ya da uz-

63 Seri Muhakeme Yönetmeliği, 31 Aralık 2019 Tarihli, 30995 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

64 Yaşar, s.263.

65 Baytaz, s.244.

66 Baytaz, s.244.

67 Tulay, s.129.

68 Ketizmen, s. 236.

laştırmaya tabi olması durumunda seri muhakeme yargılamasına engel olacağı kanun koyucu tarafından belirtilmiştir.[69]

Görüldüğü üzere kanun koyucu, alternatif çözüm yollarının çelişmemesi için bir sıralama yapma gereği duymuş olup, öncelikli olarak önödeme kurumunun uygulanması gerektiğini ifade eder, önödemenin uygulanmaması halinde, uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasını; uzlaşmanın mümkün olmaması halinde ise kamu davasının açılmasının ertelenmesinin uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.[70] Ancak bu üç kurumun uygulanmaması halinde seri muhakeme usulünün uygulanacağı belirtilmiştir. Bu bakımdan önödeme ve uzlaştırma kapsamında olan suçlar bakımından, seri muhakeme usulüne tabi olamayacağı düzenleme altına alınmıştır.[71]

**G) Şüphelide Yaş Küçüklüğü ve Akıl Hastalığı İle Sağır ve Dilsizlik Hallerinden Birinin Bulunmaması:**

CMK 250/12 maddesi gereğince "*Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz.*" Bu bakımdan şüphelinin verdiği ifadelere göre şekil alan muhakeme usulü, failin irade zayıflığının olması halinde muhakemenin yürütülmesi yerinde olmayacaktır.[72] Diğer bir ifade ile seri muhakemenin uygulanabilmesi için suçu işleyen kişinin "*ergin, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlayabilen, fiili ile ilgili davranışlarını yönlendirebilen ve 21 yaşını doldurmuş sağır ve dilsiz olmaması gerekmektedir.*"[73]

Bunun nedeni ise şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ederek adil yargılanma açısından kendisine sağlanan önemli birtakım güvencelerden (bunlar; delillerin mahkeme tarafından değerlendirilmesi, hükmün kanun yolunda ayrıntılı denetimi, vb) vazgeçmiş sayılmakta olup,

69 Yaşar, s.264.

70 Baytaz, s.241.

71 Atalay, s.666.

72 Tulay, s.130.

73 Baytaz, s.242.

bunlar hakim tarafından değerlendirilmesi gereken unsurladır. Bununla birlikte seri muhakeme sistemi, *"iradi olarak kişinin kendisine yaptırım uygulanmasını kabul etme ve bu suretle bir anlaşmanın tarafı olma yetisini gerektirmektedir."*[74]

Seri Muhakeme Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin, 2'nci fıkrasında suçun iştirak halinde işlenmesi halinde şüphelilerden her birine seri muhakeme usulü yargılaması yapılabilmesi için, bu usulün, her biri tarafından kabul edilmesi gerektiğinden bahsetmiştik. Ancak bu şeriklerden birinin yaşının küçük olması, akıl hastası olması veya sağır ve dilsiz olmaları halinde seri muhakeme usulü yargılaması yapılamayacaktır.[75]

Ancak Emre Tulay'ın (2020, s:130) "Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250)" makalesinde iştirak ilişkisi içerisinde yer alan fail ya da şeriklerden birinin yaşı küçük veya sağır ve dilsiz olması durumunda Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 7'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre seri muhakeme usulünün uygulanmayacağını ifade eder. Ancak Tulay (2020, s:130) çocuk ya da sağır ve dilsiz kişinin şerik olarak yer alması durumunda, fail hakkında seri muhakeme usulünün tatbik edilebilir olması gerektiğini belirterek; somut olayda tek bir fail olması durumunda seri muhakeme usulünün uygulanması imkanı varken, müşterek faillik halinde bu olasılığın ortadan kalkmasının haklı bir gerekçeye dayandırmanın mümkün olmadığını belirtir.[76]

Yine Abdullah Batuhan Baytaz'ın (2020, s:242) "Seri Muhakeme Usulü" hakkındaki makalesinde ise kanun koyucunun ilgili fıkrayı düzenleme şeklinin sıkıntılı olduğunu ifade eder ve kanun koyucunun asıl ortaya koymak istediği hususun *"failin 18 yaşını doldurmamış çocuk olması, akıl hastası olması veya 21 yaşını doldurmamış sağır ve dilsiz olması hallerinde bu usulün uygulanamayacak* olması gerektiğini belirtir."[77] Baytaz (2020, s:242) makalesinde kanun koyucunun burada korumak

74 Yılmaz & Apiş, s. 84.

75 Atalay, s.685.

76 Tulay, s.130.

77 Baytaz, s.242.

istediği hususun, algılama ve irade yeteneği gelişmemiş olan kişilerin korunmasına ilişkin olup çalışmasının ilgili bölümünde şunu belirtmiştir: "*kanun koyucu SMU sisteminin kabulünde, kişinin serbest iradesiyle onay vermesini aramaktadır.*"

Sonuç olarak bu fıkra kapsamında Baytaz (2020, s:242)'a göre; "18 yaşını doldurmamış çocuklar yaş küçüklüğü, akıl hastalığı nedeniyle ve 21 yaşını doldurmamış sağır dilsizlik sebebiyle SMU'yu tam olarak anlayabilmeleri mümkün olmamakla birlikte ve bu usule yönelik kararlarını özgür iradelileriyle vermeleri de mümkün görünmemektedir."[78]

**2- Seri Muhakeme Usulünün Uygulanma Şekli (CMK 250/2-3)**

**a- Cumhuriyet Savcısının Şüpheliye Seri Muhakeme Usulünü Teklif Etmesi:**

Öncelikle *Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir. Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.*

Seri Muhakeme Usulü soruşturma aşamasında uygulanan bir muhakeme yöntemi olup, C. Savcısı CMK madde 250'ye giren bir suçun işlendiği iddiası ile birlikte, diğer temel koşulların da oluşmasıyla, şüpheliye seri muhakeme usulünün uygulanmasını teklif eder.[79] Burada Seri Muhakeme Usulü teklifini C. Savcısının yapması zorunludur.[80]

C. Savcısı, şüpheliyi davet eder, bilgilendirir ve seri muhakeme usulünün kendisine uygulanmasını teklif eder.[81] C. Savcısı, şüphelinin kendisine, telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim araçlarından

78 Baytaz, s.242.

79 Baytaz, s.247.

80 Baytaz, s.247.

81 Yaşar, s. 264.

yararlanarak veya tebligat gönderilmek suretiyle davet eder.[82] Ancak şüphelinin bu davete mazeretsiz uymaması durumunda kendisine karşı yakalama kararı veya zorla getirilme kararı düzenleyemez (Yönetmelik m. 5/7).[83]

Burada seri muhakeme usulünün şüpheli bakımından uygulanabilmesi için bu teklifin müdafii huzurunda şüpheli tarafından kabul edilmesi gerekir.[84]

Muammer Ketizmen'in (2021, s:235) "Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü, Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu" başlıklı makalesinde; C. Savcısının yapacağı teklifinin konusu seri muhakemeye ilişkin olup, somut bir yaptırım belirlemediğini belirtir.[85]

Seri Muhakeme Yönetmeliği 5'inci Maddesinin, 5'inci fıkrasında ise, şüpheli eğer kendi meramını anlatabilecek düzeyde Türkçe bilmiyorsa veya engelli ise CMK 202'nci maddesi gereğince kendisine bir tercüman atanır. Tercüman gideri ise CMK 324'ncü maddenin, 5'inci fıkrasında belirtildiği üzere yargılama gideri olarak sayılmayacaktır.

Emre Tulay (2020, s:125) "Seri Muhakeme Usulü (CMK M. 250)" makalesinde, C. Savcısının veya kolluk görevlerinin seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirme yapmaları bakımından şunu ifade eder; C. Savcısının hukuki üstünlüğünün varlığını kabul edilebilir olmasının yanı sıra "hukuki donanımı olmayan" kolluk görevlilerinin bu sürece ilişkin aydınlatma yükümlüğünün olmasının, ceza muhakemesi hukukunun esasları ile bağdaşmadığını söylemektedir ve bilgilendirmenin C. Savcısı tarafından yapılması gerektiğini belirtir.[86] Muhakeme sırasında

82 Yaşar, s.260.

83 Yaşar, s.260.

84 Yaşar, s.264.

85 Ketizmen, s.235.

86 Tulay, s.125.

şüpheli tarafından ortaya konacak olan iradenin ancak bu şekilde hukuka uygun olabileceğini açıklamaktadır.

Burada diğer bir husus ise mağdur veya suçtan zarar gören bakımından, bu kimselere teklif götürülüp götürülemeyeceğiyle ilgili olup, kanun maddesinde ve yönetmelikte bu hususta herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Seri muhakeme usulünün hiçbir aşamasında mağdur ya da suçtan zarar gören sürece dahil edilmemektedir.[87] Elif Er (n, s:11) "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi" makalesinde mağdur haklarının gün geçtikçe daha önemli hale gelmesi ile ceza muhakemesi açısından bu durumun olumsuz bir gelişme olduğunu belirtmektedir.[88]

**b- Kabul Beyanı:**

CMK 250'inci Maddenin, 3'ncü fıkrasında "*Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.*" Yine Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 10'uncu Maddesinin, 3'üncü Fıkrası gereğince "*Şüphelinin, teklifi müdafi huzurunda kabul etmesi hâlinde seri muhakeme usulü uygulanır.*" Kanun maddesinde ve yönetmelikte de belirtildiği üzere, şüphelinin kabul beyanı alınması ile seri muhakeme usulünün uygulanacağı belirtilmiş, bununla birlikte sadece şüphelinin değil, şüpheli ile birlikte müdafi huzurunda alınan beyanı şart koşmuştur. Kanun koyucunun Seri Muhakeme Usulündeki bu düzenlemesiyle birlikte CMK 150'nci maddede yer alan zorunlu müdafilik kurumu genişlemiştir.[89] Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 10'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasında belirtildiği gibi şüphelinin müdafisi bulunmadığı durumlarda kendisine baro tarafından bir müdafii görevlendirilecektir.

87 Er, s.11.

88 Er, s.11.

89 Tulay, s.127.

Burada şüphelinin teklifi kabul etmesi durumunda, şüpheli bakımında ortaya çıkacak hukuksal sonuçlar kendisine aktarılmalıdır ve bununla birlikte temel ceza üzerinden yapılan indirim neticesinde ortaya çıkan somut cezanın asliye ceza mahkemesi tarafından hükme bağlanacağı belirtilmelidir.[90]

Seri muhakeme usulünün şüpheli tarafından kabul edilmesi ile birlikte, şüpheli aleni bir duruşmadan vazgeçmiş olur ve teklifin müdafi huzurunda kabul edilmesiyle şüpheli, aynı gün mahkemeye yönlendirilir.[91] Şüphelinin seri muhakeme usulünü reddetmesi halinde ise C. Savcısı, buna ilişkin tutanak düzenleyerek, şüphelinin soruşturma dosyasına ekler.[92]

Ancak belirtilmelidir ki Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 5'inci maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul etmesi söz konusuyken, daha sonra bundan vazgeçme hakkı da bulunmaktadır ancak bu vazgeçme iradesini mahkeme tarafından hüküm kuruluncaya kadar ortaya koyması gerekmektedir.[93] Burada vazgeçmenin nasıl yapılacağına ilişkin bir açıklama olmamakla birlikte, gerek yazılı, gerekse sözlü olarak tutanağa geçirilerek muhakeme makamlarına açıklanır.[94] Ayrıca şüpheli herhangi bir mazeret bulunmaksızın, hüküm kurulma aşamasında mahkemeye gelmemesi durumunda, seri muhakeme usulünden vazgeçmiş sayılacaktır.[95]

**c- Yaptırımın Belirlenmesi Safhası:**

Seri muhakeme usulünü kabul eden şüphelinin yaptırımı C. Savcısı tarafından belirlenecektir.[96] CMK 250'nci maddesinin 4'üncü fık-

90 Yaşar, s: 272.

91 Yılmaz & Apiş, s. 78.

92 Yılmaz & Apiş, s.78.

93 Atalay, s.671.

94 Atalay, s.671.

95 Atalay, s.671.

96 Tulay, s.132.

rasında *"yaptırımı belirler", "ertelenebilir", "uygulanabilir"* ifadelerinden, C. savcısının doğrudan ceza belirleyebileceği anlamı çıkarılabilmektedir.[97] Bu yaptırımlar, ceza yaptırımı olabileceği gibi güvenlik yaptırımı da olabilmektedir veya her ikisini barındıran bir yaptırımı da belirleyebilmektedir.[98] CMK'nın 250'nci maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince, "*Cumhuriyet savcısı, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirler.*"[99] Bu madde bakımında önemli bir husus ise savcının temel cezayı belirlemesinden sonra cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirlemektedir.[100] Bu bakımdan denilebilir ki; hakimin görevinde ve yetkisinde olan ceza indirimi konusunda C. Savcısı yetkilendirilmiştir.[101] Ancak bu bağlamda C. Savcısının, indirim yapmama veya indirim oranını değiştirme yetkisi söz konusu bulunmamaktadır.[102] Öte yandan kanunda seçimlik ceza öngörülmesi halinde, iki yaptırımdan birini belirlemesi bakımından takdir yetkisi bulunmaktadır.[103]

C. Savcısı TCK'nın 61'inci Maddesinin birinci fıkrasına göre suçun kanuni tanımında öngörülen alt ve üst sınırlar arasında bir yaptırım

97 Tulay, s.132.

98 Tulay, s.132.

99 *Temel cezanın belirlenmesine ilişkin TCK m.61/1 hükmü ise şu şekildedir;*
*Cezanın belirlenmesi Madde 61.*
*- (1) Hakim, somut olayda;*
*a) Suçun işleniş biçimini,*
*b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,*
*c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,*
*d) Suçun konusunun önem ve değerini,*
*e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,*
*f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,*
*g) Failin güttüğü amaç ve saiki göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler*

100 Yılmaz & Apiş, s.79.

101 Yılmaz & Apiş, s. 79.

102 Karakehya & İnce, Tunçer, s.22.

103 Karakehya & İnce, Tunçer, s.22.

belirler.[104] Burada şüphelinin temel cezası belirlenirken, TCK madde 61'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre: "*suçun işleniş biçimi suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, suçun konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı ile failin güttüğü amaç ve saik göz önünde bulundurulur."*[105] Fakat seri muhakeme usulünde cezanın belirlenmesi sırasında, şüpheli tarafından işlenen suçta ağırlaştırıcı veya hafifletici sebepler olması durumunda bunlar cezanın belirlenmesinde etkili olmayacaktır.[106] Bir diğer ifade ile suçun temel şekline bağlı olarak cezayı arttıran nitelikli bir hal varsa bu dikkate alınmayacak, ve temel ceza üzerinden yaptırım belirlenecektir. [107]

Atalay'a (2020, s:674) göre yaptırımın belirlenmesi konusunda C. Savcısına kısıtlı bir takdir hakkının verilmesi yanlış sonuçlara yol açabileceğini belirterek, şunu ifade etmektedir: "*Cumhuriyet savcısı yalnızca suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, zaman, yer vb. hususları dikkate alabilecek, ancak suçun olası kast veya bilinçli taksir ile işlenmiş olması (TCK md. 61/2), suçun nitelikli hâllerinden birinin söz konusu olması (TCK md. 61/4) ya da teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik gibi özel durumların gerçekleşmesi (TCK md. 61/5) ihtimallerini nazara almayacaktır. Bu durum, seri muhakeme usulü çerçevesinde, Cumhuriyet savcısına yalnızca temel cezayı belirleme yetkisi verilmiş olduğu, artırım veya indirim gerektiren hususlar bakımından değerlendirme yapma yetkisi tanınmadığı anlamına gelmektedir.*"[108] Bu açıdan yaptırımın hatalı belirlenmesi durumunda cezanın bireyselleştirilmesi kurumunun olması gerektiği gibi çalışamamasına yol açabileceğini belirtmiştir.

Bununla birlikte Ercan Yaşar (2020, s:274) "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü" makalesinde bu konu hakkında şunu belirtmektedir; cezanın belirlenmesinde etkili olan tüm fak-

104 Er, s.15.

105 Er, s.15.

106 Karakehya & İnce, Tunçer, s.23.

107 Karakehya & İnce, Tunçer, s.23.

108 Atalay, s.674.

törlerin, örneğin; teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik halleri gibi cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde etkili olan TCK'nın 61'inci maddesini takip eden fıkraların (mümkünse TCK m. 62'nci maddenin de Cumhuriyet Savcısınca dikkate alınması gerektiği) seri muhakemede temel cezanın belirlenmesi sırasında yeterli olmamaktadır.[109] Bu açından Yaşar (2020, s:274) cezanın klasik ceza muhakemesinde olduğu gibi belirlenmesi ve SMU indiriminin ise bunun sonucunda belirlenen ceza üzerinden yapılması gerektiğini belirtmiştir.[110]

Bir diğer önemli husus ise C. Savcısının bu yaptırımları belirlerken, şüpheli tarafından işlenen suçun güvenlik tedbirleri kapsamına girmesi durumunda; diğer bir anlatımla Seri Muhakeme Usulü kapsamında güvenlik tedbirleri uygulanmasına ilişkin bir yaptırım öngörmesi halinde, bu tedbirin uygulanmasına engel teşkil edilmeyeceği kanun koyucu tarafından ifade edilmiştir.[111] Koşulların oluşması halinde güvenlik tedbirleri seri muhakeme usulü kapsamında uygulanabilecektir. Sonuç olarak burada dikkat edilmesi gereken C. Savcısı tarafından bir yaptırım belirlenirken sadece TCK Madde 61'inci maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan hususlar dikkate alınacak ve diğer fıkralar uygulanmayacaktır.

**d- Talepname Düzenlemesi:**

Şüpheli, müdafii huzurunda seri muhakeme usulünün uygulamasını ve kendisine uygulanacak yaptırımları kabul etmesinden sonra C. Savcısı ilgili mahkemeden tutanakta belirtilen yaptırım doğrultusunda bir evrak düzenler.[112] Düzenlenen bu evraka talepname denir ve iddia makamı olarak C. Savcısı, düzenlenen bu talepnamede şüpheli hakkında düzenlemiş ve bireyselleştirmiş olduğu yaptırımın mahkeme tarafından incelenip hükme bağlanmasını istemektedir.[113]

109 Yaşar, s.274.

110 Yaşar, s.274.

111 Baytaz, s.256.

112 Yaşar, s.276.

113 Yaşar, s.276.

C. Savcısı, şüpheli hakkında yazılı olarak, seri muhakeme usulünün uygulanmasını görevli mahkemeden istedikten sonra talepnamede yer alması gereken hususlar CMK 250'nci maddesinin 8'inci fıkrasında belirtilmiştir.[114]

Buna göre: *Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder. Talep yazısında;*

*a) Şüphelinin kimliği ve müdafii,*

*b) Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,*

*c) İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,*

*d) İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,*

*e) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,*

*f) İsnat olunan suçu oluşturan olayların özeti,*

*g) Üçüncü fıkrada belirtilen şartların gerçekleştiği,*

*h) Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri, gösterilir. (Ek cümle:8/7/2021-7331/22 md.) Bu fıkraya aykırı olarak düzenlendiği, belirlenen yaptırımda maddi hata yapıldığı, yaptırım hakkında 231 inci veya Türk Ceza Kanununun 50 nci ve 51 inci maddelerinin uygulanmasında objektif koşulların gerçekleşmediği ya da teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmediği anlaşılan talep yazısı, eksikliklerin tamamlanması amacıyla mahkemece Cumhuriyet başsavcılığına iade edilir. Cumhuriyet savcısı tarafından eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı*

[114] Tulay s.135.

*noktalar düzeltildikten sonra talep yazısı yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilir.*

Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 10'uncu maddesinin 9'uncu fıkrasına göre şüphelinin müdafii huzurunda bu usulü kabul etmesi durumunda, şüpheli aynı gün mahkemeye yönlendirilir. Bu bağlamda bu teklifin kabul edilmesiyle birlikte, bu kabul tutanağa bağlanır ve talepname mahkemeye gönderilerek, gerekli incelemeleri yapılır, bu şekilde usulü işlemlerin aynı gün sonuçlandırılma iradesi ortaya koyulmaktadır.[115]

Burada yetkili ve görevli mahkeme talep yazısını alması ile birlikte muhakemenin nasıl olacağına ilişkin esaslar CMK 250'nci maddesinin 9'ncu fıkrasında belirtilmiştir[116]: *"Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkradaki şartların gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderir. Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmeyen şüpheli, bu usulden vazgeçmiş sayılır."*

Her ne kadar Ceza Muhakemesi Kanunun 250'nci Maddesinin 9'ncu *fıkrasında hakimin, savcı tarafından talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kur*acağı belirtilse de Anayasa Mahkemesinin 31/3/2021 Tarih, 2020/35 Esas ve 2021/26 Karar numaralı kararında; esasa yönelik değerlendirmenin ancak mahkeme tarafından yapılabileceği, hukuka aykırılık iddialarının tüm yönleriyle esastan çözümlenmesi ve kesin bir surette karara bağlayacak makamın mahkemenin olduğunu belirtmiştir.[117] :

*"...Dolayısıyla itiraz konusu kuralda mahkemenin Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurmak zorunda bırakılması, savcının failin suçluluğunu tespit etme, ceza miktarını belirleme*

115 Yılmaz & Apiş, s.81.

116 Yılmaz & Apiş, s.81.

117 https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi, Erişim Tarihi: 18.10.2022.

*(seçenek yaptırıma çevirme, erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve güvenlik tedbiri uygulama) gibi faaliyetlerini denetleme, gerektiğinde 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesi kapsamında yeniden hüküm tesis etmek suretiyle yaptırıma müdahale etme imkânını ortadan kaldırdığı ve bu durumun mahkemenin yargı yetkisinin kısıtlanması sonucunu doğurduğu açıktır.*

*Bu açıklamalar çerçevesinde mahkemenin yalnızca Cumhuriyet savcısının talepnamede belirlediği yaptırımla bağlı kalarak dosyanın esasına yönelik değerlendirme yapma ve gerektiğinde müdahalede bulunma imkânına sahip olmaması, yargısal yetkinin kullanımıyla doğrudan ilgili olan hâkimin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun vicdani kanaatine göre delilleri takdir ederek maddi gerçeğe ulaşma ve nihayetinde kesin hüküm verme faaliyetini sınırlamaktadır. Bu yönüyle kural, Anayasa'nın 9., 138. ve 140. maddelerinde düzenlenen yargı yetkisinin bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılması ve hâkimin vicdani kanaatine göre hüküm vermesi ilkelerine aykırıdır."* diyerek CMK 250'nci Maddesinin 9'ncu fıkrasının, birinci cümlesinde yer alan *"…talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda…"* gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı olduğuna karar vererek, anılan hükmün iptaline karar vermiştir.

Öte yandan Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 13'üncü maddesinde düzenlenen talepnamenin incelenmesi bölümüne göre mahkeme eksik veya hatalı noktaları belirtir ve buna göre:

a) 12'nci maddeye aykırı olarak düzenlenen,[118]

[118] 31 Aralık 2019 Tarihli, 30995 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri Muhakeme Yönetmeliği.
*MADDE 12 – (1) Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını mahkemeden talep eder.*
*(2) Mahkemeye hitaben Ek-2'de yer alan örneğe uygun olarak düzenlenen talepnamede;*
*a) Şüphelinin kimliği ve müdafii,*
*b) Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,*
*c) İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,*
*ç) İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,*
*d) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,*
*e) İsnat olunan suçu oluşturan olayların özeti,*
*f) Cumhuriyet savcısı tarafından bu usulün uygulanmasının şüpheliye teklif edildiği ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul ettiği,*
*g) Belirlenen ceza ve/veya güvenlik tedbirleri ile uygulanmış ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması, hapis cezasına seçenek yaptırımlar veya hapis cezasının ertelenmesine ilişkin hususlar, yer alır.*

b) Belirlenen yaptırımda maddi hata yapılan,

c) Yaptırım hakkında Kanunun 231 inci veya Türk Ceza Kanununun 50 ve 51 inci maddelerinin uygulanmasında objektif koşulların gerçekleşmediği anlaşılan,

ç) Teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmeyen, talepnamenin eksikliklerinin tamamlanması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine karar verilir.

Bununla birlikte yukarıda belirtilen usuller çerçevesinde belirlenen talepname ve talepname içinde yer alan yaptırım; *"TCK'nın 50. maddesine göre kısa süreli hapis cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilmişse veya TCK'nın 51. maddesine göre hapis cezasının ertelenmesi söz konusuysa ya da CMK'nın 231. maddesinde yer alan hükmüm açıklanmasının geri bırakılması kararı söz konusuysa yer alması gerekmektedir."*[119] Diğer bir ifade ile C. Savcısı, belirlenen somut yaptırımı seçenek yaptırımlara çevirerek talepte bulunabileceği gibi koşulları sağlaması durumunda, cezanın ertelenmesini de isteyebilecektir, ancak kanun koyucu tarafından C. Savcısına verilen bu yetki takdir yetkisidir.[120] Ayrıca CMK 250'nci maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca: *"bu maddeye göre belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması halinde 231 inci madde kıyasen uygulanabilir."* denilerek CMK 231'inci maddesinin 5'nci fıkrası ve devamında yer alan koşullar söz konusu ise C. savcısı mahkemeye vereceği talepnamede (kurulacak mahkumiyette) hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasını isteyebilecektir.[121]

Yukarıda belirtilen açıklamalarla birlikte, Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 13. maddesi doğrultusunda hazırlanana talepname asliye ceza mahkemesi incelemesine gönderilerek belirlenen usul doğrultusunda

119 Baytaz, s.258.

120 Karakehya & İnce, Tunçer, s24.

121 Karakehya & İnce, Tunçer, s.25.

inceleme yapar ve talebi bir karara bağlar.[122] Buna göre inceleme sonucunda mahkeme tarafından üç farklı karar verebilir. Bunlar[123];

*1) Eksikliklerin giderilmesi amacıyla talepnamenin mahkemeye gönderilmesi kararı (Talepnamenin iadesi)*

*2) Talepnamenin reddi kararı*

*3) Talepname doğrultusunda kurulacak hüküm.*

**e- Hüküm Kurulması Safhası:**

Kural olarak seri muhakeme usulü işlemlerinde görevli mahkeme ilgili yerdeki asliye ceza mahkemeleri olmakla birlikte, birden fazla asliye ceza mahkemelerinin bulunduğu yerlerde hangi numaralı asliye ceza mahkemesinin yetkili olacağı Hakimler Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.[124]

Ancak söz konusu seri yargılama usulünün uygulanması kapsamında mahkeme tarafından işin esasının çözümüne yönelik herhangi bir muhakemede bulunulmamaktadır.[125] Muammer Ketizmen'in (2021, s:246) "Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü - Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu" adlı makalesinde mahkeme, C. savcısı tarafından gerçekleştirilen soruşturma sonucunda edinilen kanaat ile kendisine sunulan talepname çerçevesinde şekli ve usule ilişkin hususlar ve hukuki vasıflandırma açısından değerlendirme yaptığını belirtir.[126] Ancak Ketizmen'e (2021, s:246) göre bu durum mahkemenin nihayetinde verdiği ve Kanun'da da hüküm olarak verilen bu karar, suç oluşturduğu isnat edilen fiilin sübuta erip ermediğine yönelik olmayıp, ayrıca kusurluluğun tespitine ilişkin bir karar olmadığını

122 Yaşar, s.277.

123 Karakehya & İnce, Tunçer, s.33.

124 Yaşar, s.278.

125 Ketizmen, s.246.

126 Ketizmen, s.246.

belirtir.[127] Diğer bir anlatımla mahkeme burada dosyadaki mevcut delilleri esas alarak, sanığın kusuru ile ilgili olarak talepnameden farklı bir değerlendirme yapmamak ile birlikte, farklı bir cezayı içeren mahkumiyet kararı verme imkanı da bulunmamaktadır.[128]

Ancak Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 13'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında, Mahkeme, isnat olunan suçun seri muhakeme usulü kapsamında olmadığını veya Kanunun 250'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında belirtilen şartların gerçekleşmediği kanaatine varması durumunda talepnamenin reddedileceğini belirtmiştir. Bu şekilde mahkeme, şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli kanaate ulaşmazsa, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği etkin bir soruşturma yapılmasını sağlayabilecektir.[129]

Sonuç olarak ceza muhakemesi yargılamalarında cezanın belirlenmesi mahkeme tarafından gerçekleştirilen bir faaliyet olmuş iken, seri muhakeme usulünde bu yetkinin C. Savcısına tanındığını görmekteyiz. Bu bakımdan Er'in ( n, s:18) makalesinde, mahkemelere ait olan "hüküm tayin etme" yetkisinin, C. Savcısına verilmesinin Anayasa'ya ayrılık olarak gündeme gelebileceğini belirterek, sisteme ilişkin bir takım belirsizliklerin bulunduğunu ifade eder.[130] Buna göre CMK 230'uncu maddesi gereğince hükmün gerekçeli olması gerektiği, ancak seri muhakeme usulünde C. Savcısının gerekçe gösterme zorunluluğu bulunup bulunmadığına ilişkin bir hususun olmadığını ve ceza belirlenirken alt sınırdan nasıl uzaklaşacağı konusunda herhangi bir düzenlemenin bulunmadığını, bununla birlikte C. Savcısının takdir yetkisini denetleyecek bir merciinin de olmadığını ve bu durumun haksız uygulamalara yol açabileceğini makalesinde açıklamıştır.[131]

127 Ketizmen, s.247.

128 Ketizmen, s.247.

129 Yaşar, s.279.

130 Er, s.18.

131 Er, s.19.

**f- Kanun Yolu Safhası:**

Seri muhakeme usulünün uygulanması sonucunda mahkeme tarafından kurulan hükme karşı itiraz kanun yolu açık olmakla birlikte, CMK 223'üncü maddesinin 5'inci fıkrası kapsamında mahkumiyet hükmü veya dosyayı C. Savcısına geri gönderme kararı niteliğinde yapılabilir.[132] Mahkeme tarafından kurulan hükme itiraz yolu açık olup, yapılan bu itiraz, genel hükümlere göre yürütülen itiraz kanun yolu ile aynıdır.[133] CMK 250'nci maddesinin 14'üncü fıkrasında "*dokuzuncu fıkra kapsamında Cumhuriyet savcısının talebi doğrultusunda mahkemece kurulan hükme itiraz edilebilir.*" düzenlemesiyle açıkça mahkeme tarafından kurulan hükme itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Yine Seri Muhakeme Yönetmeliği'nde "*mahkemece Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında Cumhuriyet savcısının talebi doğrultusunda kurulan hükme genel hükümler çerçevesinde itiraz edilebilir"* şeklinde bir düzenleme yapılmıştır.

Açık bir şekilde belirtildiği gibi seri muhakeme sonucunda kurulan hükümlere karşı yalnızca itiraz yoluna gidilebilmektedir, ancak talepnamenin reddi kararlarına itiraz edilemez.[134] Kanun koyucu genel kuraldan (CMK madde 267'te kural olarak hakimlik kararlarına, kanunda açıkça öngörüldüğü hallerdeyse mahkeme kararlarına karşı öngörülmüş olağan bir kanun yolu) ayrılarak hükme karşı itiraz yolunu kabul etmiştir.[135]

Bu bakımdan, C. Savcısı tarafından hazırlanan talepname doğrultusunda ve mahkemece kurulan hükme itiraz etme yetkisi C. Savcısı ile şüpheli, müdafii, şüphelinin eşi ve kanuni temsilcisine aittir.[136] Bununla birlikte, Tulay'ın (2020, s:140) "Seri Muhakeme Usulü (CMK madde

132 Er, s.20.

133 Yaşar, s.296.

134 Karakehya & İnce, Tunçer, s.35.

135 Karakehya & İnce, Tunçer, s.335.

136 Ersoy, s.862.

250)" makalesinde Seri Muhakeme Yönetmeliğinin 13'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına göre somut olay bakımından olması durumunda *mağdur, suçtan zarar gören ya da genel hükümlere göre davaya katılma hakkı olanların da kanun yoluna başvuru hakları* bulunduğunu belirtmektedir.[137]

CMK 268'inci maddenin 2'nci fıkrası uyarınca, usulüne uygun itirazın varlığı olması durumunda hükmüne itiraz edilen mahkeme itirazı yerinde görürse hükmünü düzeltir, yerinde görmezse en çok üç gün içinde, dosyayı, itirazı incelemeye yetkili olan merciiye gönderir.[138] Genel olarak hükmüne itiraz edilen mahkeme her durumda asliye ceza mahkemesi olacağı için, itirazı incelemeye yetkili merci ise asliye ceza mahkemesinin yargı çevresinin bulunduğu ağır ceza mahkemesi olacaktır.[139]

## B. SERİ MUHAKEME USULÜ VE DOĞAL YARGIÇ İLKESİ

Doğal yargıç ilkesi bir uyuşmazlık doğmadan önce, o uyuşmazlık konusu ile ilgili kanunla belirlenmiş görevli ve yetkili mahkemeleri ifade ettiği gibi, uyuşmazlık doğduktan sonra da bu uyuşmazlığı sübuta erdirmek için mahkemelerin görevlerine devam etmesini ifade ederler. CMK 7'nci maddesi doğal yargıç ilkesini benimsediğini şu şekilde belirtir: "*Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevli olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler hükümsüzdür.*" Nitekim 1982 Anayasası'nın 37'nci maddesine göre "*Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.*"

Doğal yargıç ilkesi idari yargılamada, hukuk yargılamalarında, ceza yargılamalarında usuli bir şart niteliğinde olup, aynı zamanda temel bir

137 Tulay, s.140.

138 Ersoy, s.862.

139 Ersoy, s.862.

yargılama, bir hukuk ilkesi, hem de Anayasa'da emredici bir şekilde düzenlenerek bireyler için bir hak, devlet içinse bir yükümlülük olarak adil yargılanma hakkını güvence altına alan bir ilkedir.[140] Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin[141] 6'ncı maddesinde de şu şekilde bir düzenleme yer almaktadır: *"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş (kanunî), bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.".*

Bu bakımdan seri muhakeme usulü, doğal yargıç ilkesi açısından incelenecek olursa, CMK 250'nci maddesindeki düzenlemesinde (*Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında serî muhakeme usûlünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder. Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkradaki şartların gerçekleştiği ve eylemin serî muhakeme usûlü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderir.*) hakimin klasik ceza yargılamasındaki gibi bir gerçek yargılama yapmadığını, bir diğer ifade ile *savcılığın kararını resmileştiren notere indirgenmiş*[142] bir süje halini aldığını görmekteyiz. Nitekim Anayasa'nın 9'uncu maddesinde "*Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.*" ifadesi ile bağımsız ve tarafsız bir mahkemede, kanuni hakim huzurunda yargılanma emrini vermiştir.[143] Ancak CMK 250'nci Maddesinin 11'inci fıkrasında ise hakimin savcı tarafından belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kuracağını belirtmiştir. Görüldüğü üzere bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından sanık veya şüpheli hakkında kurulması gereken hüküm idari bir nitelikte bir organ olan C. Savcısı tarafından verilmek-

140 Taş, Burak, Hukukun Genel Bir İlkesi Olarak Tabii Hakim İlkesi, YÜHFD, C.XVIII, 2021/2, s. 1766.

141 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf, Erişim Tarihi: 12.07.2022.

142 Uğurlubay, Aygörmez, Gülsün A. & Haydar, Nuran, Korkmaz, Mehmet, "Serî Muhakeme Usûlüne İlişkin Sorunlar", ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019/2, s.298.

143 Uğurlubay & Haydar & Korkmaz, s.298.

tedir. Sonuç olarak savcının yürütme erki içerisinde yer alan bir kurum olduğu düşünüldüğünde, görevi ve kararları idari nitelikte olduğu kabul edilirse, yargı yetkisinin bu kuruma devredilmesi kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olacaktır.[144]

### C. SERİ MUHAKEME USULÜ VE MASUMİYET KARİNESİ İLKESİ

Seri muhakeme usulü uygulamalarında ortaya çıkan sorunlardan bir diğeri de şüpheli veya sanığın beraat etme olasılığını bertaraf etmesidir. Ceza yargılamalarında uzun süren mahkemeler ve bunun sonucu olarak sürecin nasıl sonuçlanacağının belirsizliği nedeniyle şüpheli veya sanığın masumiyet karinesinin nasıl yorumlanacağı açık değildir. Yine mahkeme tarafından şüphelinin lehine veya aleyhine olan delillerin tartışması yapılamadığı için gerçek anlamda bir yargılama olmadığı düşünülmektedir. Nitekim halka açık bir şekilde duruşmanın yapılmaması, delillerin duruşma ortamında açık bir şekilde değerlendirilememesi, mağdur ve suçtan zarar görenin sürece aktif olarak katılımının sağlanmaması, mahkemenin yetkisinin sınırlı ve C. Savcısının talepname ile bağlı olması, savcıdan bağımsız bir muhakeme sürecinin yürütülememesi nedeniyle doğrudanlık ve sözlülük ilkesinin varlığından bahsedilemeyeceği belirtilmiştir.[145]

Türk ceza yargılamasında bir kimsenin suçlu olup olmadığı etkin bir kovuşturma sonucu verilmiş kesin bir mahkumiyet hükmünün varlığı halinde tespit edilir. Diğer bir ifade ile kesin hüküm verilinceye kadar bu kimseler masumiyet karinesi ilkesinden yararlanmaya devam eder.[146] Fakat seri muhakeme usulünde şüphelinin suçluluğundan yola çıkarılarak bir düzenleme yapıldığı görülmektedir. Bunun örneğini seri muhakeme usulünde C. Savcısı bakımından, talepname hazırlamak için herhangi bir özel şüphe derecesi aranmamasında görmekteyiz.[147] Ayrıca

144 Uğurlubay & Haydar & Korkmaz, s.299.

145 Er, s.46.

146 Yaşar, s. 290.

147 Uğurlubay & Haydar & Korkmaz, s.287.

bir diğer husus ise şüpheli veya sanığın seri muhakeme usulünü kabul etmesinden sonra herhangi bir delil sunamamasını, savunma yapamamasını ve delillerin değerlendirilmesi aşamalarının olmaması açısından da görmekteyiz.[148] Seri muhakeme usulünde ise genel hükümlerden ayrılması bakımından teknik anlamda bir iddianamenin, ve hükmün varlığından söz etmek mümkün değildir.[149] Klasik yargılamalarda ceza muhakemesince süreci yürütülen kişi hakkında süreç sonunda mahkumiyet hükmü verilmesi söz konusudur. Nitekim klasik ceza yargılamasında kişi hakkında etkin bir soruşturma ve kovuşturma yapılması durumunda, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilebilecek veya başka sebeplerle beraat alabilmesi mümkün olabilecekken,[150] seri muhakeme usulünde C. Savcısı sanığa veya şüpheliye savunma hakkı tanımadan, baştan sona suçlu sayıldığı bir süreci ifade etmektedir.[151]

Seri muhakeme usulünde amaç, yargı sürecine gidilmeden, hızlı bir mahkumiyet kararı verilmesini sağlamak olup, bir taraftan kamu makamlarının, diğer tarafta ise şüphelinin zaman ve maliyet açısından avantaj elde etmesini amaçlamıştır.[152] Ancak burada şüpheli daha az ceza alma beklentisi ile teklifi kabul ederek anayasal hakkı olan ve güvence altına alınan "mahkeme önünde adil yargılanma" hakkından feragat etmektedir.[153] Dolayısıyla maddi gerçeklik araştırılmadan, şüpheli hakkında verilen mahkumiyet kararı, kişinin masumiyet karinesinden yararlanma hakkını da engellemektedir.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6'ncı maddesi 2'nci fıkrası[154] uyarınca; *Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak*

148 Uğurlubay & Haydar & Korkmaz, s.287.

149 Yaşar, s.290 .

150 Yaşar, s.290.

151 Uğurlubay & Haydar & Korkmaz, s.288.

152 Kaşlı, Enver, Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme Ve Suç İkrar İlişkisi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt 13, Sayı: 50, 2022, s. 83.

153 Kaşlı, s.83.

154 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi , https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf, Erişim Tarihi: 20.10.2022.

*sabit oluncaya kadar masum sayılır."* Bu bakımdan soruşturma veya kovuşturma görevlilerinin bir kişinin suçlu veya kusurlu olduğuna ilişkin açıklamalar yapması masumiyet karinesini ihlal etmektedir.[155]

Sonuç olarak ceza muhakemesi yargılamalarında temel amaç maddi gerçeğin araştırılarak, kişiye uygulanacak en doğru yaptırımın belirlenmesidir. Maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için iddia ve savunmadan bağımsız olarak, masumiyet karinesine uygun bir şekilde şüphelinin veya sanığın lehine ve aleyhine olan tüm delillerin aleni bir şekilde, yüz yüze bir duruşmada tartışılması ile mümkün olabilecektir.[156]

## SONUÇ

Muhakeme sistemimizin önemli amaçlarından biri maddi gerçekliğin araştırılmasıdır. Bu kapsamda maddi gerçekliğin araştırılması sırasında yargılamanın nasıl yapılacağına ilişkin usul, hakimin yetkisi ve sınırının ne olacağına ilişkin düzenleme Anayasa ile düzenleme altına alınmıştır. Klasik yargılama sistemimizde Mahkemeler maddi gerçeği araştıran hüküm ve denetim makamı olarak kabul edilmiştir. Ancak söz konusu seri muhakeme usulü yargılamasında klasik yargılama sisteminin dışına çıkılmış olup, mahkemeler C. Savcısı tarafından belirlenen yaptırımı onaylayan, buna bağlı bir mahkumiyet kararı veren ve bu mahkumiyet kararı doğrultusunda sonra hüküm kuran bir kurum haline gelmiştir. Bu şekilde seri muhakeme usulünde mahkeme tarafından onaylanan ve hüküm altına alınan yaptırımlar klasik ceza yargılamasındaki gibi tüm sonuçlarını doğurmaktadır. Seri muhakeme usulü, bu sistemi ile birlikte eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Hürriyeti bağlayıcı cezanın, C. Savcısı tarafından nihai olarak belirlenmesi beraberinde hak kaybına yol açacağı yukarıda bahsedilmiştir. Her ne kadar seri muhakeme usulü birçok eleştiriyi içinde barındırsa da mahkemelerin iş yükünü azaltmak için getirilen bir kurum olma görevini üstlenmiştir. Bununla

155 Koç, Ziya, Karşılaştırmalı Hukuk ve Uluslararası Mahkeme Kararları Işığında Seri Muhakeme Usulüne Farklı Bir Bakış: Masum Kişilerin Cezalandırılması Tehlikesi, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 15, Sayı.43, Ağustos 2020, s.607-663, https://www.jurix.com.tr/article/21223.

156 Koç, s.607-663.

birlikte, bir diğer önemli husus seri yargılama usulünde ivedi yargılamanın olması olup, klasik ceza yargılama faaliyetinin olmaması nedeniyle seri bir hüküm ifade etmektedir.

Genel bir bakış açısıyla seri muhakeme usulü yargının iş yükünü azaltması, pratik bir fayda sağlamasının yanı sıra haksızlık içerikleri (sınırlı sayıda) düşük suç tipleri için öngörülmüştür. Belirtmek gerekir ki seri muhakeme usulünde bu suçların katalog suçlar olarak belirlendiğini görmekteyiz. Bununla birlikte anılan suçlara ilişkin olarak ceza miktarı yönünden yürütülen muhakemenin uzun süren işlemler niteliğinde olmaması bu muhakemeyi diğer yargılamalardan ayırıcı bir yere koymuştur.

Seri Muhakeme Usulünün uygulanabilmesi için C. Savcısının, asgari derece olarak kabul edilen yeterli şüpheye ulaşmış olması gerekir. Buradan anlaşılması gereken ise şüpheye yer bırakmayacak kanaatin C. Savcısında yer edinmesi demektir. Bu durum iddianamenin düzenlenmesi için aranan derecedir. Diğer bir ifade ile C. Savcısı kamu davasının ertelenmesi kararı vermemelidir. Seri muhakeme usulünde C. Savcısı şüpheliyi bilgilendirmek amacıyla davet eder ve şüphelinin müdafiisi huzurunda, bu usulü kabul etmesi durumunda kendisine uygulanacağı belirtilir. Şüphelinin bu süreci kabul etmesinin ardından kendisine bu usul uygulanır ve şüpheli bakımından bir yaptırım belirlenir. C. Savcısı tarafından belirlenen bu yaptırım, ceza yaptırımı olabileceği gibi, güvenlik tedbiri de olabilmektedir veya her ikisini birden barındıran bir yaptırım belirlenebilir. Bu bakımdan C. Savcısı TCK'nın 61'inci maddesinin 1'inci fıkrasında belirtilen suçun kanuni tanımında öngörülen alt ve üst sınırlar arasında bir yaptırım belirler. C. Savcısı kanunda belirtilen hususlar doğrultusunda bir talepname hazırlar. Talepnamede yer alması gereken hususlar CMK 250'nci maddesinin 8'inci fıkrasında belirtilmiştir. Hüküm kurulması safhasında ise seri muhakeme usulü işlemlerinde görevli mahkeme, ilgili yerdeki asliye ceza mahkemeleridir.

Son olarak Seri muhakeme usulü sonucunda mahkeme tarafından kurulan hükme karşı itiraz kanun yolu açık olmakla birlikte CMK

223'üncü maddesinin 5'inci fıkrası kapsamında mahkumiyet hükmü şeklinde kurulabileceği gibi, dosyayı C. Savcısına geri gönderme kararı niteliğinde yapılabilmektedir.

Öte yandan Seri Muhakeme Usulünün düzenlendiği CMK 250'nci maddesi ve Seri Muhakeme Yönetmeliği birlikte incelendiğinde, benzer hususların ve durumların birden çok kez tekrarlandığı görülmektedir. Fakat kimi zaman Yönetmelik'te düzenlenen bir kısım hususların kanunda yer almadığını da görmekteyiz.

Değişen toplumla birlikte pek çok etkenin günümüzde işlenen suç sayısı ve çeşitliliği üzerinde etkili olduğu ve tüm bu durumların muhakeme organlarının iş yükünü arttırdığı görülmesi üzerine alternatif çözüm yolları üretilmiştir. Seri muhakeme usulü bu alternatif çözüm yollarında olup olağan usulden ayrılmaktadır. Kamu davasının mecburiliği ilkesinden ayrılarak özel bir muhakeme yöntemi olarak sistemimize girmiştir. Muhakeme organlarının görev ve yetkileri bakımından incelendiğinde ise; C. Savcısı sadece anılan usulün uygulanmasını talep eden ve yasal indirim oranlarını belirleyen bir kurum haline gelmiş olup, nihai ceza ve alternatif infaz normlarının uygulanmasını, delilleri değerlendirme görev ve yetkisini mahkemenin elinden alarak seri muhakeme usulü içerisinde önemli bir süje haline gelmiştir.

Denilebilir ki söz konusu şüphelinin veya sanığın işlediği suç bakımından uyuşmazlığın niteliğine uygun olarak, makul bir sürede yargılanmak adil yargılanma hakkının gereklerinden biridir. Adaletin sanık açısından makul bir sürede sağlanması masum kişilerin yargılandığı durumlarda bir an önce çözümlenmesine yardımcı olur. Ancak adaletin sürate feda edilmesi, diğer bir ifadeyle, muhakemeyi çabuklaştırmak amacıyla adil yargılanmaya ilişkin ilkelerden vazgeçilmesi söz konusu olmamalıdır. Bu bakımdan adil yargılanma ve makul sürede yargılanma ilkeleri arasında bir denge olmalıdır.

Seri Muhakeme usulünde, klasik muhakeme usulünden farklı olarak, usuller ve yaptırımlar üzerinde doğurduğu değişiklikler dikkate

alındığında sanık veya şüpheli açısından, kısmen de olsa caydırıcılık sağlamak istendiğini, ancak ceza hukukunun genel ve özel önleme amacından taviz verildiğini görmekteyiz. Burada, klasik muhakeme sistemine nazaran, kanun koyucunun, ceza muhakemesinin yaptırımlarının faydaları yerine, *pratik faydacılığa*[157] yöneldiği söylenebilmektedir.

Seri muhakemem usulünün doğal yargıç ilkesi çerçevesinde incelendiğinde ise doğal yargıç ilkesinin temel bir yargılama hukuk ilkesi olduğunu, Anayasa'da emredici bir şekilde düzenlenerek bireyler için bir hak, devlet içinse bir yükümlülük olarak adil yargılanma hakkını güvence altına alan bir ilke olduğunu, bu ilkenin seri muhakeme açısından, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından sanık veya şüpheli hakkında kurulması gereken hükmün idari bir nitelikte bir organ olan C. Savcısı tarafından verildiğini görmekteyiz. Savcının ise yürütme erkinin içerisinde yer alan bir süje olduğu kabul edildiğinde, yargı yetkisinin bu kuruma devredilmesi kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırılık teşkil edileceği kanaatini de oluşturmaktadır.

Seri muhakemenin adil yargılanma kapsamındaki diğer önemli hususu ise masumiyet karinesi olarak incelenmesidir. Klasik yargılama sisteminden farklı olarak, seri muhakeme usulünde mahkeme tarafından şüphelinin lehine veya aleyhine olan delillerin tartışması yapılamadığı için gerçek anlamda bir yargılama olmadığı, aleni duruşmanın yapılmaması, delillerin bu duruşma ortamında açık bir şekilde değerlendirilememesi, şüpheli veya sanığın bu süreçte aktif bir şekilde yer almaması ve kişi hakkında mahkumiyet kararının verilmesi nedeniyle hak ihlallerine neden olduğu aşikardır. Bu bakımdan seri muhakeme usulü sürecinde kişinin suçlu olarak kabul edildiğini görmekteyiz.

Yukarıda yapılan açıklamalar neticesinde, seri muhakeme usulü, ağır bir şekilde işleyen yargılama sistemimize pratiklik, hızlılık ve çabuk sonuç alınabilmesi amacıyla getirilmiştir. Ancak, unutulmamalıdır ki, getiriliş amacı dışında bir uygulamaya dönüşmesi durumunda, keyfi yetkileri de beraberinde getirebilmesi söz konusudur. Bu durumda hukuka

157 Yaşar, s.294.

olan güvenin zedelenmesine ve kişiler açısından adil yargılanma hakkı kapsamında hak ihlallerine neden olması muhtemel olacaktır. Fakat seri muhakeme usulü sisteminde yer alan kurumlar gerekli *normatif düzenlemelerle desteklenmesi durumunda*[158] adil bir yargılanma süreci söz konusu olabilecek ve bu şekilde hukuk devletine uygun bir muhakeme süreci elde edilebilecektir.

158 Yaşar, s.297.

## KAYNAKÇA

**ERSOY, Uğur,** Seri Muhakeme Ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 2, 2020, s. 857-885.

**YAŞAR, Ercan,** Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü, 2020/2 65. sayı s. 255-299.

**TULAY, Emre,** Seri Muhakeme Usulü (Cmk M. 250), İzmir Barosu Dergisi, Mayıs 2020, s.117-157.

**KETİZMEN, Muammer,** Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü - Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1) 2021, s. 229-254.

**KARAKEHYA, Hakan & TUNÇER, İNCE, Asuman,** Seri Muhakeme Usulünün Adil Yargılanma Hakkı ve Diğer Bazı Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi, Hacettepe HFD, 11(1) 2021, s. 1-62.

**YILMAZ, Zahit & APİŞ, Özge,** Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, Haziran 2020, s. 62-105.

**ER, Elif,** Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri Ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, https://dergipark.org.tr/tr/, Erişim Tarihi: 20.03.2022, s. 1-51.

**BAYTAZ, Batuhan, Abdullah, Seri** Muhakeme Usulü, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi-Journal of Penal Law and Criminology 2020, s. 227-273.

**YETİMOĞLU, Ezgi,** "Türk Ve Fransız Ceza Muhakemesi Hukuklarında Seri Muhakeme Usulüne Karşılaştırmalı Bakış", Maltepe Üni-

versitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, Yazarın ORCID Belirleyicisi: 0000-0002-6071-2080.

**UĞURLUBAY, Aygörmez Gülsün A. /HAYDAR, Nuran / KORKMAZ, Mehmet,** "Serî Muhakeme Usûlüne İlişkin Sorunlar", ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019/2, s.298.

**TAŞ, Burak,** Hukukun Genel Bir İlkesi Olarak Tabii Hakim İlkesi, YÜHFD, C.XVIII, 2021/2, s.1766.

**1982Anayasası**,https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 Erişim Tarihi:06.05.2022.

**5271 Sayılı Türk Ceza Muhakemesi Kanunu**, 17/12/2004 Tarihli 25673 Sayılı Resmi Gazete.

**15/6/2021 31512 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 31/3/2021 Tarih 2020/35 Esas ve 2020/35 Karar Numaralı Anayasa Mahkemesi Kararı** https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi, Erişim Tarihi: 18.10.2022.

**https://www.trthaber.com/haber/gundem/bazi-dosyalarda-seri-muhakeme-usulunun-uygulanmamasi-anayasaya-aykiri-bulundu**, Erişim Tarihi: 19.10.2020.

**21/4/2022 Tarih, 2020/87 Esas ve 2022/44 Karar numaralı Anayasa Mahkemesi Kararı** https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ Erişim Tarihi: 19.10.2020.

**7188 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,** 24.09.20219 Tarihli 30928 Sayılı Resmi Gazete https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-25.htm Erişim Tarihi: 20.10.2022.

**GÖKTÜRK, Neslihan & ŞAHİN, Cumhur,** Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, Eylül 2022.

**ŞAHİN, Ekici Meral,** Yargılamayı Hızlandıran Bir Model Olarak Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Hüküm Anlaşması, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi – İnÜHFD s.11(1): 303-320, 2020.

**KAŞLI, Enver,** Seri Muhakeme Usulü Teklifini Kabul Etme Ve Suç İkrar İlişkisi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt 13, Sayı: 50, 2022, s. 83.

**SEVDİREN, Öznur,** Adil Yargılanma Bağlamında Seri Muhakem Usulü Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler, Bahçeşehir Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı:189 - 190, Mayıs – Haziran 2020, s. 573-616.

**KOÇ, Ziya,** Karşılaştırmalı Hukuk ve Uluslararası Mahkeme Kararları Işığında Seri Muhakeme Usulüne Farklı Bir Bakış: Masum Kişilerin Cezalandırılması Tehlikesi, Ceza Hukuku Degisi, Cilt: 15, Sayı:43 , Ağustos 2020, s. 607-663.

**Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**, https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf, Erişim Tarihi: 20.10.2022.

**BAŞARIR, Gülşen,** Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Değerlendirilmesi, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı:12, Aralık, 2020, s.289-314.

**Yargı Reformu Stratejisi, Adalet Bakanlığı, Mayıs 2019**
https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/522/dosya/8-2019-2023-yargi-reformu-stratejisi11-08-202010-25-am.pdf , Erişim Tarihi: 21.10.2022.

**KIZILARSLAN, Hakan,** 7188 Sayılı Kanun'la Ceza Muhakemesi Hukukuna Getirilen Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı:183 - 184 , Kasım- Aralık 2019, s. 1885-1960.